

תדפיס מיוחד לנוכח המצב
מתוך הספר
'בשמחה ובטוב לבב'

להערות והארות:

מנחם מענדל רייצס

משעול הארבל 17 קרית גת

כתובת דוא"ל

rizs@neto.bezeqint.net

טלפון: 050-4125205

טלפקס: 08-6882799

עימוד ועיצוב גרפי:

יצחק לוצקין 053.311.4874

פרק שלישי

"ושמחת בכל הטוב"

תגובה נכונה על מאורעות החיים / הכל תלוי
כיצד האדם מסתכל על מצבו / חבל להתייסר
לחינם - היפך השכל / לא להיות כפוי טובה
/ כאשר אדם שמח בחלקו - זה עצמו מוסיף
בברכת ה' אליו / להתרגל לבשר בשורות טובות

כדי להגיע לשמחה אמיתית ושלמה, יש צורך בצד חיובי - ובצד שלילי. צד חיובי - תוכן ערכי ובעל חשיבות בחיים, שיתן את הטעם ואת היסוד לשמחה; וצד שלילי - להתגבר על כל אותם מונעים ומעכבים, שמפריעים את האדם בחייו ומשביתים את שמחתו.

את עיקר המשאבים והמאמץ בדרך לשמחה, אמורים היו להשקיע, לכאורה, בצד החיובי - איך באמת להגיע לשמחה? אולם בפועל ממש, בדרך כלל מה שקשה יותר הוא דוקא הפן ה'צדדי' של הענין, ההתגברות על הקשיים שמפריעים את השמחה.

בא אדם וטוען, ולכאורה - בצדק: איך אני יכול לשמוח? עמוס אני וטרוד בעבודה קשה מבוקר עד ערב; אין לי רגע של מנוחה; המצב הכלכלי אינו שפיר כל כך; גם הבריאות אינה שלימה ומתקנת כל הצורך; ונחת מהילדים - יכול להיות יותר טוב... קשיי החיים אינם מאפשרים לי להוציא ולגלות את השמחה האצורה בי.

ובכן, יש הרבה מה להאריך בביאור הדבר, כיצד אפשר וניתן להגיע לשמחה גם לצד קשיים שונים ובעיות מטרידות. אך לפני שנכנסים לסוגיה ארוכה ועמוקה זו, יש צורך לוודא שאכן מדובר בבעיות קשות ואמיתיות;

"יתכן מאוד, וכך זה במקרים רבים, שמדובר בדמיון בעלמא שאין לו מציאות. ואפילו אם יש בעיות אמיתיות - הרי שתגובת האדם והצורה שבה הוא מקבל ומתייחס אליהם, מגזימה את ערך הקשיים, מוציאה אותם מן הפורפורציות והופכת אותם לבלתי נסבלים, בעוד לאמיתו של דבר מדובר בדברים קלים וחסרי ערך.

הנה דברים נוקבים בנידון זה¹:

"רואים אנו במוחש, אשר במדה ידועה ורבה תלוי הרושם ממאורעות חיי האדם בהאדם עצמו - באיזה חריפות הוא מקבלם ועונה עליהם.

ומי לנו גדול כהרמב"ם, אשר חייו החיצוניים היו מלאים צרות והרפתקאות יסורים ואסונות, ר"ל, יוצאים מן גדר הרגיל - ובכל

1. ממכתב כ"ה ניסן ה'ת"ש"א (אג"ק ח"ד ע' רסא).

זאת, השקפתו על החיים,
כפי שמבואר בספרו מורה
נבוכים, היתה טובה ביותר,
אפטימיסטיש בלע"ז;

ולאיך גיסא, ראינו כמה
וכמה אנשים שבחייהם
החיצוניים לכאורה מוצלחים
הם, ובכל זאת רק לעתים
רחוקות ביותר נראה בהם איזה
שביעת רצון"...

חבל להתייסר לחינם

במכתב שלפנינו מביע הרבי את פליאתו לאדם שהציג בפני הרבי את מצבו כקשה
ובלתי נסבל, כאשר הדבר היה רחוק מהמציאות²:

"...ולפלא עליו, כי הרי כמה פעמים כתבתי לו מההכרח הכי גדול
להיות בשמחה. ובכל מכתב ומכתב המתקבל ממנו הנה תחלתו וסופו הוא
בנוסה הישן. והנקודה היא אשר – הכל שלא כדבעי, בדיאות שלו ושל
זוגתו ובניהם, פרנסה עצבות כו'...

2. ממכתב כ"ג מ"ח תשט"ו (אג"ק ח"י ע' פט).

והנה כבר הורגלנו שבזמן הגלות – העלם והסתור חושך כפול ומכופל, אבל הרי גם לחושך זה צריך להיות גבול. ובהנוגע אליו הנה כל מה שמדאים לו לטוב, הרי כנראה לא נגע ולא פגע.

ואף שלכאורה הרי זו עובדה שלו, אבל מצער לראות ווי א איד פייניגט זיך [=כיצד יהודי מתייסר] מענינים שאין להם יסוד, ומקלקל על ידי זה בריאות שלו. ובודאי הרי אי אפשר שלא ישפיע על בריאות בני ביתו שיחיו, כיון שכמו שכותב בכל מכתביו הוא בצער ודאגה גדולה;

ומה שמבקש שיברכוהו כו' וכו', הרי אי אפשר לשלול מאיש היהודי הבחירה חפשית. ואם הוא רוצה להתעקש היפך השכל, לראות בכל מצב ומצב דוקא ענינים שלא כדבעי, ולהסיח דעתו מכל מה שמדאים לו ממעל בטוב הנראה והנגלה, הרי מי יאמר לו מה תעשה..."

והנה מכתב נוסף בכיוון זה³:

"...ומה שכתב אשר מעבודתו אין לו נחת וכו' ועבודה קשה היא וכו'.

הנה היפך השכל, ישנם כמה אנשים שהונח אצלם, שאין צריך להראות פנים שוחקות ושביעת רצון מהאופן שהשם יתברך מנהיג את העולם בכלל ועניניהם בפרט, כיון שהרי אפשר שיתפרש הדבר שהם מסתפקים במה שיש להם, וככל שהוא טוב הרי אפשר שיהיה טוב עוד יותר, ולכן צריך לעמוד בטענות תמידיות מהקושי ובמדידות על כל צעד וענין;

והנה מובן שזהו היפך הוראת תורתנו הקדושה ומכל שכן וקל וחומר ממאמר רבותינו ז"ל על הפסוק 'כל הנשמה תהלל י"ה', שעל כל נשימה ונשימה צריך להלל, על אחת כמה וכמה כשבאה הצלחה..."

3. ממכתב י' מנ"א תשט"ו (אג"ק ח"א ע' שכא).

לא להיות כפוי טובה

בהמשך אותו מכתב מעלה הרבי עוד היבט באותו נושא. מלבד העובדה שההתרכזות בקשיים ובבעיות מנוגדת להגיון, כרוכה בכפיות טובה ומפריעה לאדם בבריאותו ובמצב רוחו, הרי שאותה התעלמות מ'חצי כוס המלאה' - היא עצמה עלולה להביא למצב לא חיובי, שבמקום שאותה 'חצי כוס' תגדל ותתפתח, היא תיעצר ותתמעט, חלילה:

"... ונוסף על כל זה, הרי פסקו בזהר הק' שכשמראים פנים עצובות מעוררים ח"ו על דרך זה גם מלמעלה ובהשפעה שמלמעלה, מה שאין כן כשהאדם עומד בשמחה ובשביעות רצון איך שיהיה מצבו, הרי זה עצמו מטיב המצב ובא פון גוט צו נאך בעסער [=מטוב לעוד יותר טוב]".

והנה מכתב נוסף, שמנתח את ההסתכלות השלילית הזאת ושולל אותה בבהירות ובחריפות⁴:

"במענה על מכתבו, בו כותב מצבו עתה וכן אשר כל משך ימי חייו לא ראה טוב, ומבקש להזכירו וכן זוגתו וילדיהם שיחיו לברכה.

כנראה שאינו מרגיש בהסתירה במכתבו עצמו. כי איש אשר בורא עולם הזמין לו את בת גילו, ובירכו בילדים שליט"א, יאמר שלא ראה טוב מימיו, הרי זה כפוי טובה במדה מבהילה.

ובדאי לא יגעו חס ושלוש דברים אלו בברכות השם יתברך שהשפיע להם עד עתה, אבל המשך ההשפעה והברכה הלזו וההוספה בהן – אין זה צריך להיות סיבה להמשיך להיות כפוי טובה.

4. מכתב ד' שבט, התשט"ז (אג"ק חי"ב ע' ער).

והרי מאות ואלפים מבני אדם מתפללים בכל יום ויום להתברך בפרי בטן, והיו נותנים את כל אשר להם בשביל בן יחיד או בת יחידה, ועדיין לא זכו לזה – יברכם השם יתברך במילוי משאלות לבבם לטובה בקרוב – והוא אשר קיבל ברכה זו, וכנראה מבלי תפלה יתירה על הדבר, אינו מכיר בהעושר והאושר אשר בזה וכופל במכתבו כהאמור לעיל! ועוד מסיים אשר אינו מאמין ח"ו שיעזרו לו מלמעלה, כי נגזר ח"ו שכל ימיו יהיו עניים ומרודים!

מובן שאין כוונתי לומר שהפרנסה צריכה להיות בצמצום או מצב הבריות בחלישות וכ' – אלא באתי לעודד אשר אפשר זהו הטעם לחלישות הבריות ולהעדר ההרחבה בפרנסה, כיון שאיננו מכיר כלל בברכת השם יתברך בענין עוד יותר עיקרי מאשר שלימות הבריות והרחבת הפרנסה, והיא הברכה בבנים ובנות הולכים בדרך ה';

וכשאין מכירים בטוב הנראה והנגלה הניתן מלמעלה, ובפרט כאשר אי ההכרה היא באופן מבהיל כל כך עד שבא לביטויים החריפים שבמכתבו, מהו הפלא, אם מלמעלה אין ממשיכים ברכה בשאר הענינים?

כאשר יודעים להעריך את הנקודה החיובית, הטובה והמוצלחת, גם אם בינתיים מדובר בנקודה לא גדולה, שמחים בכך ומוודים על כך לקב"ה - הרי שזה עצמו מביא לכך שהיא תמשיך להתפשט, לגדול, לצמוח ולמלא את חיי האדם בשמחה ובאושר, מחיל אל חיל.

וכך כותב הרבי בקשר למצב רוחה של אשה שלא היה בכי טוב⁵:

"...ימסור שתמה אני על הידיעה שבעצבות היא. בתו של חסיד, ואשתו של חסיד, ובעצמה בעלת מוחין ורגש חסידותי, עצבות מנין לה? תהיה שמחה באמת על כל הטוב אשר הנחילה השם יתברך עד עתה, ושמחה פורץ גדר למלאות גם את החסר עדיין לעת עתה"...

להתרגל לבשורות טובות ומשמחות

בהקשר זה של הסתכלות בריאה וחיובית, תצויין החשיבות הרבה בהודעת בשורות טובות.

הרבי הביע את פליאתו בפני רבים, על כך שכאשר הכל טוב וההצלחה מאירה פנים, אינם רואים צורך לבשר ולהודיע על כך; ונזכרים להודיע ולבשר, רק כאשר נעשה המצב רע והם זקוקים לסיוע ולעזרה.

עד כדי כך, שבכמה ממכתביו תולה הרבי את חוסר ההצלחה - שהתאוננו עליו בפניו - בכך שלא בישרו לו בשורות טובות, וכך 'לא היתה ברירה' כביכול אלא להביא למצב שלילי, שדוקא על ידו 'נזכר' האדם לכתוב ולהודיע.

5. ממכתב ב' שבט ה'תשי"א (אג"ק ח"ד ע' קמה).

הנה כמה ציטוטים נבחרים:

"חבל אשר מחכה בכתבו עד שיהיה איזה ענין של עגמת נפש ח"ו, והרי מצד הענין דאהבת ישראל .. צריך היה לכתוב מכתבים כשהיו מאורעות משמחים, ועל ידי זה היתה מתמעטת הנחיצות במכתבים מסוג הנ"ל".⁶

"כבר כתבתי לאחדים מאנ"ש, שאם היו מתאמצים ובמשך הזמן מתרגלים לכתוב מכתבים בבשורות טובות, הרי בטח שמזמן לזמן היו פוטרם אותם מכמה ענינים משונים שהמסובב מהם הוא כתיבת מכתב, כי הרי אין אתנו יודע עד מה, ואפשר כל הענין הוא בשביל ששני יהודים יבואו בקישור עוד הפעם ..."⁷

"הלואי היו מתרגלים אנ"ש להודיע כשישנם בשורות טובות, שעל ידי זה היו ממעטים מלמעלה ההודעה לכאן בענינים כהנ"ל".⁸

6 . ממכתב כ"ט תמוז תשט"ו (אג"ק חי"א ע' ש).

7 . ממכתב כ"ז כסלו תשט"ז (אג"ק חי"ב ע' קעד).

8 . ממכתב ג' מ"ח תשי"ז (אג"ק חי"ד ע' נב).

"בודאי נתפרסמו בתוככי התמימים וגם אנ"ש דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא, בהנוגע צו "צער חסידים", וביאר את דבריו, שישנם כאלו שבאים בכתובים רק, ר"ל, כאשר אירע איזה צער ועגמת נפש ח"ו, עד כאן לשונו. ותמיה שכנראה גם הוא רצונו להכנס בסוג זה. ובמילא כשרצו שיודיע

על דבר קביעות שיעור – לא היה כביכול אופן אחר אלא שיהיה ענין של עגמת נפש, ר"ל, ובמילא שולח מכתב ובמילא גם כן מודיע על דבר שיעורים. והרי טוב היה לכל הצדדים, אם היו אנ"ש מתרגלים לכתוב ולהודיע על כל ענין של שמחה, ובמילא היה הרגל נעשה טבע, שגם בדרכי הטבע יהיה נרגש שינוי בכיוון זה, שתתרבה השמחה בעניניהם".⁹

9 . ממכתב י"א שבט תשט"ו (אג"ק ח"י ע' שט).